РІК ЗАЛОЖЕНЯ 1893.
"СВОБОДА"
"LIBERTY"
виходить три рази на тиждень
вівторок, четвер і суботу,
видає
„УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ"
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
Всі листи, моні-ордери і чеки треба виписувати на адресу „SVOBODA".

СВОБОДА

ESTABLISHED 1893.
"SVOBODA"
("LIBERTY")
the Ukrainian Newspaper
published three times a week
Tuesday, Thursday and Saturday,
by Ukrainian National Association
at 83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
The best advertising medium.
Rates furnished on application.

Урядовий орґан Українського Народного Союза -- "SVOBODA" -- Official organ of Ukrainian National Association.

РІК XXIV. ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ., второк 21-го падолиста 1916. Ч. 140. VOL. XXIV. JERSEY CITY, N. J., Tuesday, November 21, 1916. No. 140.

НОВІ УСПІХИ ФАЛЬКЕНГАЙНА В РУМУНІЇ.

Союзні війска полонили 20.000 Румунів і здобули 26 гармат.

Москалі втратили від 1. червня с. р. поверх 2,000.000 людий.

СЕРБСЬКО-ФРАНЦУСЬКІ ВІЙСКА ЗАНЯЛИ МАКЕДОНСЬКЕ МІСТО МОНАСТИР.

ВІЙНА З РУМУНІЄЮ:

НА ПОЛУДНЕВІМ ФРОНТІ СЕМИГОРОДУ ПОЛОНЕНО 2.200 РУМУНІВ.

БЕРЛІН, 17. падолиста. — **На румунській території в околиці Камполюнга і Сінаї союзні війска посувають ся дальше з успіхом наперед.**

На полудне від просмика Червоної Вежі і просмика Предаль союзні війска полонили около 2.200 Румунів.

В Добруджі, в околиці Силістри, чинність артилєрії стає сильнїйшою.

Урядовий звіт звучить:

„**АРМІЯ ФАЛЬКЕНГАЙНА:** На північно-східній границі Семигороду, на схід від долини ріки Путна, Москалі ставлять завзятий опір.

„На полудневий захід від Предаль союзні війска вдерли ся в головні румунські становища.

„На полудне від просмика Червоної Вежі війска під командою ґен. Крафта взяли в полон поверх 1.500 Румунів.

„На прочій боєвій лінії полудневого семигородського фронту полонено поверх 650 Румунів. Воєнна добича складаєть ся з 12 машинових крісів".

„**АРМІЯ МАКЕНЗЕНА:** В околиці Силістри чинність артилерії значно змагаєть ся".

РУМУНИ ОПОРОЖНЮЮТЬ ЗАХІДНІ МІСТА.

ПЕТРОГРАД, 17. падолиста. — **Російський звіт подає урядові вісти, в яких доносить, що німецько-австрійські війска здобули село Лірешті, яке є віддалене всего 8 кільометрів від Камполюнґа, та що румунське населенє опорожнило місто Тірґу-Жіюлї.**

Урядовий рапорт звучить:

„**РУМУНСЬКИЙ ФРОНТ:** На полудне від ґраниці Семиґороду неприятель продовжує свій наступ здовж долини ріки Жію і в напрямі Камполюнґа.

„Вчера неприятель здобув село Лірешті (в околиці Камполюнґа).

„Румуни опорожнили місто Тірґу-Жіюлї, яке лежить в північно-західній части Румунії".

ВЕЛИКА БИТВА НА ПІВНІЧ ВІД КАМПОЛЮНҐА.

БЕРЛІН, 18. падолиста. — Наступ союзних війск в Румунії розвиваєть ся правильно після уложених плянів. Союзні війска находять ся вже на підгірю і зближають ся до рівнини.

Помимо снігів союзні війска посувають ся здовж долини ріки Жію і Алюти дальше наперед. Число полонених постійно зростає.

На північ від Камполюнґа відбуваєть ся завзята битва. Румунські війска роблять зусиля, щоби здержати дальший наступ союзних війск. Всї протинапади Румунів зістали відбиті.

Урядовий звіт німецького штабу звучить:

„**АРМІЯ ФАЛЬКЕНГАЙНА:** В Карпатах, покритих снігом, воєнне положенє не змінило ся на тім боєвім фронті, який тягнеть ся аж на полудне від Кронштаду.

„На північний схід від Камполюнґа румунські війска робили вчера нові зусиля, щоби центр нашої армії змусити до відвороту, однак всї протинапади були безуспішні і неприятель потерпів знова дуже тяжкі втрати.

„В лісистих горах по обох сторонах ріки Алюти і Жію німецькі й австрійсько-угорські війска продовжують дальше з успіхом свій наступ. У вчерашних битвах взято знова велике число Румунів в полон.

„**АРМІЯ МАКЕНЗЕНА:** В Добруджі прийшло вчера до перестрілки артилерії на лївім крилї німецько-болгарсько-турецької армії".

АРМІЯ ФАЛЬКЕНГАЙНА ПОЛОНИЛА ВІД 1. ПАДОЛИСТА 20.000 РУМУНІВ.

БЕРЛІН, 19. падолиста. — **Союзні війска находять ся нинї вже у віддаленю 80 кільометрів від границї Семигороду. Після побіди коло Тірґу-Жію союзні війска перетяли зелізничий шлях на лінії Оршова-Крайова (на полудне від Тірґу-Жію).**

На полудне від просмика Червоної Вежі союзні війска находять ся вже на лінії Каліманешті-Суїчі.

Воєнні операції у західній Румунії (Волощині) переведено зовсім згідно з уложеними плянами.

Побідні війска Фалькенґайна полонили в часї від 1. падолиста 20.000 Румунів.

Урядовий звіт німецького ґенерального штабу звучить:

„**АРМІЯ ФАЛЬКЕНГАЙНА:** На полудневім фронті Семигороду наші воєнні операції відбувають ся після назначеного пляну. Помимо сильного опору румунських війск вдало ся нашим війскам пробити собі дорогу через гори і зійти в долину.

„В битві коло Тірґу-Жію наші війска переломили головну боєву лінію неприятеля, причім завдано йому дуже тяжкі втрати. Наші війска дійшли до зелізничого шляху, який веде з Оршови до Крайови (82 кільометрів від границї Семигороду).

„На полудне від просмика Червоної Вежі наші війска перейшли шлях Каліманешті-Суїчі (35 кільометрів від границї Семигороду).

„Від 1. до 18. падолиста девята армія (Фалькенґайна) полонила 189 румунських офіцирів і 19.338 жовнірів та здобула 26 гармат, 17 возів з амуніцією і 72 машинових крісів".

РОСІЙСЬКИЙ РАПОРТ.

ПЕТРОГРАД, 19. падолиста. — Російський ґенеральний штаб доносить:

„**НА СЕМИГОРОДСЬКІМ ФРОНТІ:** В долині ріки Жію і Алюти неприятель переводить наступи з великою силою і приневолив румунські війска уступити трохи дальше на полудне.

„**НАД ДУНАЄМ:** Воєнне положенє не змінило ся".

ВІЙНА З РОСІЄЮ:

ВІД 1. ЧЕРВНЯ С. Р. МОСКАЛЇ ВТРАТИЛИ ПОВЕРХ 2 МІЛЇОНИ ЛЮДИЙ.

БЕРЛІН, 19. падолиста. — **Звіт російського центрального ідентифікаційного бюра в Києві виказує, що втрати російської армії за час від 1. червня (то є від початку великої офензиви Брусілова) виносять 100.621 в офіцирах і 2,027.853 в жовнірах.**

В останних боях находять ся між погибшими висшими офіцирами: 1 ґенерал-бриґадієр і 4 полковників.

Останні лїсти виказують також, що частину російських війск перенесено з Кавказу на европейський терен війни.

НА ВОЛИНИ ЛИШЕ ПЕРЕСТРІЛКА АРТИЛЄРІЇ.

БЕРЛІН, 18. падолиста. — Німецький ґенеральний штаб доносить:

„**АРМІЯ КН. ЛЕОПОЛЬДА: Над рікою Щарою і Стоходом російська артилерія була вчера більше чинна ніж попередних днів.**

„В околиці Витонязя (на північний захід від Луцка) одна німецька патруля перевела успішний напад".

РОСІЙСЬКИЙ РАПОРТ.

ПЕТРОГРАД, 18. падолиста. — Рапорт російського ґенерального штабу звучить:

„Здовж цілого боевого фронту відбуваєть ся перестрілка артилерії. Наші патрулї переводять успішно звіди".

НА СХІДНІМ ФРОНТІ НЕ ЗАЙШЛИ ЖАДНІ ЗМІНИ.

БЕРЛІН, 19. падолиста. — Урядовий рапорт звучить:

„**АРМІЯ КН. ЛЕОПОЛЬДА:** Воєнне положенє не змінило ся".

ПЕТРОГРАД, 19. падолиста. — Російський ґенеральний штаб доносить:

„Здовж цілого боевого фронту відбуваєть ся перестрілка. Наші патрулї розвинули оживлену діяльність".

—o—

НАСЛЇДКИ КАТАСТРОФИ В АРХАНҐЕЛЬСКУ ЗНАЧНО БІЛЬШІ.

БЕРЛІН, 17. падолиста. — Показуєть ся, що катастрофа в російській пристани Арханґельску була значно більша ніж про се доносили перші вісти.

Жертвою катастрофи впало 7 великих, амуніцією наладованих кораблїв. Число убитих і ранених сягає поверх тисячі. Шкода виносить десятки мілїонів. В пристани згоріло 37 великих маґазинів, наповнених амуніцією і иншими воєнними матеріялами.

Останнє число російської часописи „Арханґельск", яке надійшло до Швеції, подає про сю катастрофу отсї близші вісти:

„Арханґельск попав вчера о год. 6-тій вечером у великий страх, коли роздав ся гук страшного вибуху. Здавало ся, що ціле місто стануло нараз в полумінн.

„Сім кораблів, які рано прибули з амуніцією до пристани, вилетіли у воздух. Сила вибуху була так сильна, що великі зелізні части з корабля падали на суші у віддаленю яких 700 метрів від місця катастрофи.

„Через кілька хвиль мало ся враженє, що пристань перемінила ся у вулькан, який викидає зі себе розжарене зелізо... (дальший зміст сего уступу російський цензор сконфіскував).

„Цілій пристани грозила небезпека цілковитого знищеня. На нещасте... (сконфісковано)... Разом з кораблями зістало знищених 37 маґазинів і богато инших будинків. Шкоду оцінюють на... (сконфісковано)... мілїонів рублів.

„Після останних вістий найдено... (сконфісковано)... трупів. 763 осіб уміщено в шпиталях і лязаретах. Число жертв зросте правдоподібно значно висше, коли місце катастрофи буде очищене. Вступ до пристани зовсім заборонений аж до дальшого розпорядку".

ЧИСЛО ПОГИБШИХ МАЄ ВИНОСИТИ 530 ОСІБ.

БЕРЛІН, 18. падолиста. — Вісти зі Стокгольму доносять, що причиною катастрофи в Арханґельску була німецька лодка, яка торпедою спричинила вибух амуніції на російськім корабли „Барон Брецені", відки вибух переніс ся на сусідні кораблї і маґазини.

Останні вісти подають число погибших жертв на 530, між тими 11 офіцирів російських і 5 англійських.

—o—

ПОЇЗД З АМУНІЦІЄЮ ДЛЯ РОСІЇ ВИЛЕТІВ У ВОЗДУХ.

ТОКІО (Японія), 21. жовтня. — **Телєграми з Чанчун (в Манджурії) доносять, що підчас вибуху амуніції в російськім поїздї в місцевости Чучіясуі згинуло около 200 осіб. Поїзд складав ся зі сорок вагонів амуніції, між ними два вагони були наладовані мінами. Амуніція походила з Японії.**

Нещастє спричинив правдоподібно огонь, який повстав через надмірне розгрітє оси. Поїзд вилетів у воздух якраз тоді, коли находив ся на стациї. Богато осіб, які були недалеко від місця вибуху, згинуло або були тяжко ранені. Жертвою огню, спричиненого вибухом, впало около 40 домів. Випадок лучив ся дня 14. жовтня.

—o—

СИБІР АБО ШИБЕНИЦЯ.

БЕРЛІН, 19. падолиста. — Зі Стокгольму доносять, що командант московського воєнного округа видав остороґу, в якій ще раз звертає увагу цивільного населеня свого округа, що тяжкі кари ждуть тих, котрі посьміють в якийнебудь спосіб помагати дезертирам. Дальше говорить ся, що в останних часах до команди надходять щораз частійше донесеня, що цивільне населенє не лише ґрішми спомагає дезертирів, але також їх у себе переховує і заосмотрює їх в цивільну одіж.

Люди, які будуть признані винними за поміч дезертирам, будуть карані смертию або досмертним засланем на Сибір.

ВІЙНА НА БАЛКАНІ:

ФРАНЦУСЬКО-СЕРБСЬКІ ВІЙСКА ЗАНЯЛИ МОНАСТИР.

ПАРИЖ, 19. падолиста. — Французьке міністерство війни доносить:

„Наші союзні війска війшли нинї о год. 8-ій рано до Монастира, якраз в день 4-літної річниці здобутя сего міста Сербами від Турків".

НА МОРИ:

АНГЛІЯ ВТРАТИЛА ДОСИ КОРАБЛЇВ НА ПОВЕРХ 2 МІЛЇОНИ ТОН.

БЕРЛІН, 18. падолиста. — З огляду на те, що анґлійське правительство старало ся мильно представити втрати своєї торговельної фльоти за час теперішної війни, німецька адміралїція оголосила звіт анґлійських втрат за час від початку війни до 30. вересня с. р.

У звіті узгляднено лише кораблї о містоті, почавши від 1.000 тон в гору. Загальна сума затоплених кораблїв виносить 2,180.000 тон, то значить 10.4% цілої англійської торговельної фльоти.

Коли би дочислити до сих втрат також ті затоплені кораблї, які були меньші ніж 1.000 тон, то загальна сума втрат значно збільшить ся. Також не узгляднено в звіті тих кораблїв, про котрих затопленє нема цілковитої певности.

(Англійське правительство виказало, що англійська фльота втратила лише 2½% своєї сили).

—o—

„ДАЙТШЛЯНД" МУСІВ ПОВЕРНУТИ НАЗАД ДО ПРИСТАНИ.

НЮ ЛОНДОН, КОНН., 18. падолиста. — Президент товариства „Істерн Форвардінґ Ко.", Г. Гілкен, заявив, що ушкодженє, яке потерпів „Дайтшлянд", є незначне, однак не міг близше подати, кілько днів займе його направа. „Дайтшлянд" заняв своє давне місце в доках повисшої компанії.

Підчас зудару „Дайтшлянду" корабель „Скат" пійшов на дно враз з 5 людьми залоги, між тими і командант корабля. Корабель потонув протягом 3 мінут.

Властителї корабля „Скат" внесли сейчас до суду скаргу проти „Дайтшлянду", домагаючи ся відшкодованя за затоплений корабель в сумі 12.000 долярів. Таксамо внесли скаргу родини по погибших моряках, домагаючи ся відшкодованя у висоті по 50.000 долярів.

—o—

АВСТРІЙСЬКИЙ НАСЛЇДНИК ПРЕСТОЛА МАЄ БУТИ ІМЕНОВАНИЙ СПІВРЕҐЕНТОМ.

БЕРЛІН, 17. падолиста. — **Часопись „Фосіше Цайтунґ" одержала з Відня телєграму, що цісар Франц Йосиф має намір дня 2. грудня с. р., в 68-літну річницю вступленя на престол, заіменувати наслїдника престола, архикнязя Карла Франц Йосифа, своїм співреґентом (співпануючим).**

Цісар Франц Йосиф числить вже 87 літ житя.

"SVOBODA" (LIBERTY)
the Ukrainian newspaper
published three times a week: Tuesday, Thursday and Saturday by Ukrainian National Association at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Established 1893.

JOSEPH STETKEWICZ, editor
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ANDREW SAWKA, manager
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as second-class matter March 30, 1911, at the Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

SUBSCRIPTION:	ПЕРЕДПЛАТА:
In United States:	В Злучених Державах:
$2.50 per year	на рік $2.50
$1.25 per 6 months	на пів року $1.25
$1.00 per 4 months	на 4 місяці $1.00
In Jersey City and to foreign countries:	В місті Jersey City і за границю:
$3.25 per year	на рік $3.25
$1.75 per 6 months	на пів року $1.75
$1.00 per 3 months	на 3 місяці $1.00
Single copy 3 cents.	Поодиноке число 3 центи.

За кожду зміну адреси платить ся 5 центів.

Адреса: SVOBODA
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Всі моні-ордери і чеки треба виписувати на адресу „Svoboda".

При висиланю замовлення належить долучити моні-ордер або чек.

Число телефону 498 Jersey City.

З біжучої хвилі.

Самозваний делеґат незвісної нікому ґрупи швайцарських Українців, п. Микола Цеглинський, який прибув тут переводити за плечима Січинського свої „політичні" пляни, уважав собі за обовязок „скритикувати" остро діяльність деяких членів віденської „Загальної Української Ради". Двох членів сеї Ради, а саме: Миколу Василька і Маріяна Меленевського, пан „швайцарський делеґат" назвав просто австрійськими аґентами, ошуканцями австрійського правительства і запроданцями української справи.

Оголошений недавно в „Ділі" відклик Загальної Української Ради до всіх культурних народів сьвіта підписали — як видно — оба названі п. Цеглинським „аґенти", „ошуканці" і „запроданці".

Варто би тепер поспитати шановного „критика", який приїхав до нас в гості із Швайцарії, як то воно стало ся, що з такими „нечесними" людьми, як Василько і Меленевський, тримають руку: др. Кость Левицький, др. Лев Бачинський, Микола Ганкевич, Ярослав Весоловський і Володимир Темницький... Чиж ті другі панове мали би бути також аґентами, ошустами і запроданцями? Яким чином вони згодили ся покласти на письмі до всіх культурних народів сьвіта свої підписи побіч підписів Василька і Меленевського?

Ні! Пан Цеглинський, нападаючи публично на поодиноких членів Загальної Української Ради, мав на увазі якесь „висше добро"... За нього заручив перед українським загалом в Америці ніхто инший, а сам Мирослав Січинський, то якже би не вірити словам швайцарського делеґата?!

Положенє Росії критичне. Після гадки тих кругів, які удержують постійні зносини з Росією, відносини в російській державі стають чимраз поважнійшими.

В подальших ґуберніях панує голод. Розломанє прогресивного бльоку в думі є також признакою внутрішного розстрою і розладу.

Транспорти амуніції з Японії стають ся щораз меньші. З одної сторони Японія не хоче більше давати Росії на кредит, з другої знова сторони Японія готовить для себе оруже й амуніцію для евентуального переведеня намірених операцій в Хінах.

Російські пристани вже позамерзали і російська армія буде приневолена через довший час дуже ощадно обходити ся з амуніцією, заки буде знова можність довозу зі Злучених Держав.

Вивіз російських товарів в останних часах сильно підупав. На се вказують звіти американських консулів.

Серед офіцирів проявляєть ся чимраз більше невдоволенє з анґлійських офіцирів, яким поручено провід і нагляд в російській армії і маринарці. Один російський ґенерал заявив зовсім отверто: „Нема чоловіка, котрого би нині в Росії більше ненавиділи ніж Анґлійця. Але ми ждемо терпеливо, бо година обрахунку мусить чейже надійти".

Хоч Росія заявляє, що буде боротися до послідного жовніра, то нині й самі її союзники не богато їй довіряють і уважають Росію за найслабше огниво в союзнечім ланцусі.

Причини виступленя У. Н. Союза з Федерації.

III.

Діяльність Федерації.

В останнім числі виказали ми, що Федерація не сповнила ніодної ухвали Українського Сойму та що вона взагалі для української справи нічогісенько не зробила, помимо того, що на кошти адміністрації Федерації та на удержанє її секретарів видано поверх 3.000 долярів.

Тепер придивім ся близше, як сповнила Федерація свою другу головну задачу, а іменно, як вона зорґанізувала поміч для рідного краю. Скільки гроша зібрала Федерація за один рік свого істнованя на жертви війни в старім краю?

Останний виказ жертв (з 1. падолиста с. р.) виказує, що на „Фонд для українських жертв війни" зібрано $5.758.36, а на „Фонд для Січових Стрільців" $3.732.98. Разом зібрано за цілий час $9.491.34.

Переглядаючи однак викази жертв від початку діяльности Федерації, приходимо до цікавих заключень. Порівнаймо виказ жертв з дня 1. цьвітня с. р. з останним виказом жертв, з 1. падолиста с. р.

Порівнанє обох виказів дає отсе зіставленє:

Фонд для українських жертв війни.

Після виказу з 1. падолиста 1916 року	$5.758.36
Після виказу з 1. цьвітня 1916 року	4.412.02
Ріжниця	$1.346.34

Фонд для Січових Стрільців.

Після виказу з 1. падолиста 1916 року	$3.732.98
Після виказу з 1. цьвітня 1916 року	2.956.43
Ріжниця	$776.55

Фонд визволеня України і на цїли Федерації.

Після виказу з 1. падолиста 1916 року	$3.511.14
Після виказу з 1. цьвітня 1916 року	831.86
Ріжниця	$2.679.28

Повисше зіставленє виказує наглядно, що до 1. цьвітня 1916 р. зібрано жертв для рідного краю на суму $7.368.-45, а до 1. падолиста 1916 р. на суму $9.491.34.

Иншими словами кажучи, Федерація зібрала від 1. цьвітня до 1. падолиста с. р., то є за час 7 повних місяців, на поміч для рідного краю всего $2.122.89.

Тут треба ще примітити, що в повисшій сумі містить ся також жертва $500.00 — збірка з „Українського Дня" у Вілксбери, Па.

Однак в тімсамім часі (то є від 1. цьвітня до 1. падолиста с. р.) зібрала Федерація на „Фонд визволеня України і на цїли Федерації" $2.679.28.

Мимоволі приходить на гадку питанє, що могло бути причиною, що жертви на поміч для рідного краю зовсім підупали?

Головних причин було дві:

1) Федерація не докладала ніяких старань, аби поміч для рідного краю зорґанізувати.

2) Віча, уладжувані Федерацією, почавши від приїзду „швайцарського делеґата", п. Миколи Цеглинського (перший раз п. Микола Цеглинський виступив публично дня 1. цьвітня с. р. на вічу в Ню Йорку), не мали вже більше на цїли збираня жертв на поміч для старого краю; цїлию віч було робленє „нової політики", яка полягала в тім, що критиковано безпощадно українських політиків в Австрії, пускаючи в сьвіт, ріжні, навіть сьвідомо видумані брехні, щоби підкопати довірє до них серед нашого загалу і в сей спосіб промостити дорогу для своєї власної політики.

Одним словом: Федерація загирила зовсім справу зорґанізованя помочи для рідного краю. Федерація не то, що сама на сїм поли нічого не зробила, але противно — сїй справі шкодила, бо вязала рівночасно руки другим орґанізаціям.

Яко доказ безчинности Федерації нехай послужить те, що заки основано Федерацію, Українська Народна Рада і Руська Рада зібрали в короткім часі на поміч для старого краю майже $50.000.

Ми знаємо, що в часах, коли основувано Федерацію, уложено ріжні пляни щодо способів зорґанізованя помочи для рідного краю.

Ми знаємо, що в тій цїли закуплено спеціяльні пушки на збиранє жертв і видано спеціяльні відзнаки. Все те коштувало поверх 500 долярів. Що стало ся з тими пушками і відзнаками? Про се нема ні в звітах ні в протоколах Федерації найменьшої згадки.

Також мимоволі насуваєть ся питанє, чому Федерація не зробила заходів, аби американський конґрес дав позволенє на уладженє „Українського Дня", хоч свій день мали і Бельґійці і Поляки і Литовці і Вірмени і Сирійці і Жиди і инші народности.

З однорічної діяльности, зглядно безчинности Федерації показало ся, що вона не зробила нічого анї для української справи взагалі, анї для помочи рідному краєви. Противно, Федерація принесла нам велику шкоду, бо не позволила сповняти сю роботу другим народним інституціям.

Примусовий поворот емігрантів по скінченю війни?

Воєнний кореспондент американських часописий, Герберт Беярд Своп, який повернув недавно тому з Німеччини до Америки, подає деякі цікаві вісти щодо намірів Австрії і Німеччини після війни в справах емігрантів.

Кожда европейська держава, яка бере участь у нинішній европейській війні, буде старати ся в як найкоротшім часі піднести і скріпити свої сили. Війна спричинила і спричинить ще великі страти людського матеріялу, і то матеріялу найліпшого і найздоровійшого. Сей брак мусить ся дати відчути після війни в кождій галузи житя. Котрі держави зуміють найскорше привернути рівновагу і заповнити браки людий, спричинені війною, сї держави прийдуть найскорше до сили і можуть легко взяти верх над другими державами, передівсїм на поли промислу і торговлї.

Тому держави вже заздалеґідь придумують над способами, при помочи котрих удало би ся піднести скількість населеня.

Німеччина й Австрія, а передівсїм Австрія, взяли тут під розвагу справу еміґрантів. Як звісно, в Злучених Державах жиє кілька мілїонів німецьких і австрійських горожан.

Кореспондент Своп пише між иншим про сю справу отсе:

„Нема найменьшого сумніву, що Німеччина й Австро-Угорщина після війни обмежать еміґраційний закон, а може навіть зовсім заборонять еміґрацію за границї держави.

„В Австрії переводить ся се вже нині в практиці через робленє всяких трудностий для тих, котрі хотять виїхати за границю. Сї утрудненя доходять вже нині до такої степени, що є майже річию виключеною одержати від властий дозвіл на виїзд за ґраницю.

„Австрійські власти приготовляють незвичайно важні проекти, які тичать ся спеціяльно австрійських горожан, котрі перебувають тепер у Злучених Державах.

„По своїм повороті — каже Своп — я найшов потверджене на повисші інформації тут в Америці, де австрійсько-угорські консуляти роблять приготовленя, щоби перевести в житє проєкти щодо повороту австрійсько-угорських горожан, скоро лише війна скінчить ся.

„Тут в Америці перебуває під сю пору 3 до 4 мілїони еміґрантів, які походять з Австро-Угорщини. Австрійські власти будуть робити заходи, щоби часть своїх горожан намовити до повороту, обіцюючи їм добрі заробітки і незвичайно корисні услівя до житя; иншу знова часть думають приневолити до повороту трохи острійшими средствами. Сю другу методу будуть власти примінювати головно до тих іміґрантів, які не постарали ся о горожанство в Злучених Державах і є надальше австрійсько-угорськими підданими, а яко такі підлягають австрійським законам. (Подібної системи придержують ся тепер російські власти при змушуваню своїх підданих повернути до Росії до військової служби).

„Австрійські власти завізвуть своїх підданих, які жиють у Злучених Державах, аби вертали до свого рідного краю. Коли би вони однак сего не послухали, тоді можуть бути карані через конфіскованє їх маєтків в краю, або можуть бути наложені кари грошеві або арешту на їх кревних, які позістали в краю.

„Австрія надієть ся, що зі Злучених Держав поверне найменьше один мілїон людий, а між тими найбільше робітників з фабрик зелїза і майнерів. До австрійських народів, які тут жиють, належать: Мадяри, Поляки, Словаки, Хорвати, Словінці і Українці".

• • •

О скільки повисше наведені вісти є правдиві, на разі не маємо близших відомостий. З огляду однак на те, що ся справа є для нас, Українців, жиючих тут, у Злучених Державах, незвичайно важна, то її треба близше розслїдити і провірити.

Надіємо ся, що в короткім часі зможемо подати деякі близші інформації, які тичать ся сеї справи.

До всіх культурних народів сьвіта.

Відклик Загальної Української Ради.

За всяку цїну завзяла ся російська імперія підбити українські землї Австро-Угорщини: Галичину, Буковину і північну Угорщину, і від довгого часу приготовляла свої завойовницькі пляни.

В 1911 р. Столипін отверто висказав, що Росія від 17-го століття завсїди борола ся з українством і буде з ним дальше бороти ся, бо воно загрожує єдности і неподільности держави. При сїм він зазначив, що українство в Росії має жерело в австрійській Галичині. Сей погляд Столипіна потвердив також Сазонов перед війною і пару разів підчас війни.

Дійсно! Гноблена в Росії українська національна думка і культурна праця мусїли шукати захисту поза межами тої держави і знайшли його в двох австрійських провінціях: Галичині й Буковині, де живуть 4 мілїони українського населеня і де завдяки конституційним свободам могло розвивати ся українське національне житє. В творчости сього житя брали участь і російські Українці і дорожили Галичиною як своїм Піємонтом. Але чим більші поступи робили Українці в Австрії, тим явнійше виступали наміри російського правительства прибрати до своїх рук австрійську Україну, щоб і тут здавити українське національне житє.

Вже вдруге підчас сеї війни насуваєть ся на українські землї Австро-Угорщини російський наїзд. Вдруге українське населенє Галичини, Буковини й північно-східної Угорщини має попасти в огонь національного і релігійного переслїдуваня з боку Росії.

Підчас першого наїзду Росія з найбільшою брутальностю стреміла до повного здавленя українського житя: заборонено уживати українську мову — мову навчаня в школах, мову проповіди церковної, мову публичного житя, розговірну, рідну мову населеня; заперто українські школи, товариства й інституції; заборонено пресу і цїлу українську літературу; нищено бібліотеки і архиви; вязнено і вивожено в Сибір українських діячів; забирано малих дїтий і вивожено масово в глибину російської держави для вихованя з них яничарів; греко-католицькі церкви перемінювано на православні; насильно запроваджувано православє; митрополита гр.-кат. церкви ґр. Андрія Шептицького арештовано, вивезено до Росії та віддано під суд...

І тепер, підчас другого наїзду всї сї вчинки повторяють ся. Що гірше — українське населенє масово вивозить ся в глибину Росії з наміром, на случай забору Галичини і Буковини, скольонізувати сї краї корінними Москалями!

І робить ся се в тойсам час, коли Росія і її союзники ведуть війну буцїмто під кличем оборони і визволеня поневолених народів! А Росія голосить сьвітови, що вона буцїмто визволяє „підяремних русских" зпід австро-угорського ярма...

В дійсности анї в Галичині і Буковині, анї в північно-східній Угорщині ніяких „русских" (Москалів) ніколи не було і тепер нема, а були і є тільки Українці. Росія хоче забрати їх під своє пановане, щоби так поступити з ними, як поступає з Українцями в російській імперії.

А в Росії йде від 17-го століття нечуване в сьвіті давленє всїх прояв національного житя українського народу, тої цїлком окремішної галузи славянських народів, що заселює цїлий південний захід російської імперії від холмської землї на заході починаючи, на Донї на сході кінчачи, на полудне від ріки Нарви і Припети та через Днїпро по береги Чорного Моря і верхи Кавказу.

Ставувши на становищи, що окремого українського народу нема і не може бути, російське правительство указами з 1863 і 1876 року заборонило навіть уживати в письмі і слові української мови!

Сї варварські зарядженя тривали аж до 1906 року, поки російська революція їх не повалила.

Але по революції з поворотом реакції вернулось і давленє і переслїдуванє українства в Росії: заборонювали ся часописи, конфіскували ся найневиннійші книжки, тюрмою карано передплатників українських видань, навіть чисто просьвітні товариства українські розвязувано, українська мова не мала ніяких прав у школї, церкві, урядї, — нї на публичних зборах, нї на засїданях міських і земських рад, — навіть на зїздах учених не вільно було послугувати ся українською мовою!

З проголошенєм війни знищено безпощадно і ті останки культурних придбань, що зберегли ся в тяжких часах реакції. Одним почерком пера закрито українську пресу, розвязано просьвітні українські товариства, заборонено навіть українську правопись. Всї ті міри так брутально топчуть культурну сьвідомість і совість людства, що також з огляду на них українська справа мусить бути справою всїх культурних народів.

Українцї виносять свою справу перед суд цивілїзованого сьвіта.

Всї Українці без огляду на політичні границї стоять на становищи своєї окремішности від сусїдних народів і змагають до визволеня, опираючи сї свої змаганя не тільки на внутрішній потребі національного розвою, але також на історичнім праві і незабутній традиції своєї визвольної боротьби.

Знаменем живучости тих традицій є український леґіон добровольців в рядах армій центральних держав.

Осередком національних змагань Українців є українські провінції Австрії з їх розмірно свобідним українським національним житєм. До сего осередку звернені думки і надії всїх Українців і тому Українцї по обох боках боєвої лїнії не хочуть, щоб українські землї Австро-Угорщини забрала Росія. Навпаки, в розбитю Росії бачать Українцї дорогу до збереженя свого національного істнованя, якому загрожує імперія царя.

Загальна Українська Рада, зложена з австрійських і російських Українців, в імя культури і цивілїзації, в імя природного й історичного права українського народу на вольне житє і розвій національної окремішности, найрішучійше протестує проти явного змаганя Росії: підчинити царській тиранії Галичину і Буковину і проти переслїдуваня українського житя.

Починаючи від тої хвилї, коли війська осередних держав в своїм побідним поході на схід переступили лїнію Сяну в Галичині (червень 1915), Вепра і Тисьмениці в Польськім Королївстві (липень 1915), а Нурця і Нарви в ґубернії ґродненській (серпень 1915), **війна на східнім фронті** від ріки Щари на півночи до Карпат на полудни, отже на довжині 550 км. простої воздушної лїнії **ведеть ся на українській етнїчній території**, а всї страхітя війни на сході двигає передівсїм український нарід і його земля.

На просторі яких 150.000 км. перерито і перекопано область української етнїчної території стрілецькими ровами, збито її ґранатами і скупано в крови! Людські оселї зруйновані, мілїони українського населеня остались без даху. Ся матеріяльна руїна української землї, се фізичне нищенє українського населеня, кров найлїпших синів нашого народу, пролита тепер і в минувшині в боротьбі за красшу національну будучність, дають нам право жадати від культурного сьвіта уваги до нашого положеня і до наших змагань.

Нехай вільний буде кождий нарід і нехай також і український нарід, який на суцїльній території числить 35 мілїонів голов і заселює простір 850.000 км., не буде погноєм для чужих культур і пануючих над ним народів.

Бажанєм і домаганєм Українців є таке уладнанє відносин у східній і середній Европі, яке давалоб українському народови повну спромогу свобідного національно-політичного розвою, вільного від верховодства сусїдних народів.

Хочемо бути самостійними господарями своєї землї; в сїмї вільних і рівних народів мати повну спромогу розвивати свої духові сили і матеріяльні богатства свого краю **для себе і для людства!**

Відень, 15. вересня 1916.

За Загальну Українську Раду:

Др. Кость Левицький, голова. Заступники: **Микола Василько, др. Лев Бачинський, Микола Ганкевич, Маріян Меленевський**, делеґат „Союза Визволеня України". Секретарі: **Ярослав Весоловський, Володимир Темницький.**

(Ся відозва була вже подана в скороченю за берненською часописию „Булетін оф ді Нашенелїтіс оф Рушія" в 136 числї „Свободи". Подаємо її тепер в повній основі так, як вона надрукована була у львівськім „Ділї").

Гр. Семенко.

З СИБІРСЬКИХ СПОГАДІВ.

(Передрук заборонений).

53. Др. Альфред Адельсберґер.

— Як ножиці!

Тонкий, худий як кістяк, і високий, високий... Засланцї йому і прізвище надали:

— Як ножиці!

А він таки й справдї був похожий на величезні ножиці, бо на страшенно непомірно довгих ногах мав дуже мале коротке туловище.

Такий був із себе др. Альфред Адельсберґер з Черновець, совітник при цісарськім намісництві.

Заарештували його в осени 1914 р. підчас першого наступу російських війск на Буковину, арештували у власнім будинку, в ночи, на власній постелї.

За що, про що арештували — Господь про те відає. Перекопавши в поліції всї папери щодо заслання д-ра Адельсберґера, я не найшов там вказівок на причини арешту, то, правду кажучи і по сей день не знаю, чи він був засланцем, чи закладником.

Тримали його в Наримськім краю як засланця, а увільнили до дому, на Буковину, нїби яко закладника.

Прибув він до нас у Нарим в лютім 1915 року, а слїдом за ним прийшов приказ справника Пелїошевського негайно вивезти його аж в остяцьке село Колгуяк, що лежить 138 верств на північ від Нариму.

Говорити правду, нам, політичним засланцям, всього попробувавшим, було страшно за сього чоловіка.

По всьому видно було, що він здоровля зовсїм не міцного, до того-ж був дуже змучений тяжкою етапною подорожию і зовсїм не мав теплої одежі; на нїм була тільки коротка куртка і черевики. Правда, куртка була підбита овечою шкірою, але що вона варта при жорстоких сибірських морозах?!

Треба було якось ратувати чоловіка; треба було хоч тимчасово залишити його в Наримі, поки хоч мороз перейде. Побіг я до лїкаря і майже силою видрапав у нього сьвідоцтво, що др. Адельсберґер хорий і потребує лїкарської помочи, а з тим сьвідоцтвом звернув ся до пристава Вальтера. По довгих суперечках пристав залишив Адельсберґера в Наримі на два тижні, одержуючи собі за се нагани від справника Пелїошевського.

Скоро пройшли два тижнї і ми мусїли випровадити д-ра Адельсберґера в Колгуяк, давши йому на дорогу добрий кожух і повстяні чоботи, бо хоч мороз перейшов ся був трохи, але давив ще добре.

Се було 2. марта.

До кінця марта я мав кілька листів від д-ра Адельсберґера, в котрих він жалував ся на дуже тяжкі умовини життя в селї, де все населенє — Остяки — було хоре на пранцї (сифіліс), де крім нього не було нїодного порядного засланця, де він уже захорував на катар жолудка і ревматизм.

Се було правдою. Село — або як його там називали: юрти — Колгуяк було самим найгіршим селом в Наримськім краю, куди засилали тільки кримінальників, злодіїв та шахраїв. Дня 1. лютого сього року з Колгуяку, ізза неможливих умовин життя, повернули навіть і кримінальних засланців, але півтора року до сього там мучили людий. З некримінальних там, за півтора року, було лише чотирох: др. Адельсберґер, учитель з Галичини Леопольд Труханович і двох баптистів: Ґотфрид Жак і Янко Горілик.

З кінцем марта, як настала розкаль, всяких зносин з Адельсберґером я не мав аж до половини мая, коли пішли пароходи. За сей час удалось добити ся, що д-ра Адельсберґера перевели в село Тимське, 28 верств близше, але в тім селї він почував себе погано, бо був дуже хорий, а жадної помочи лїкарської там не було.

На початку липня, на підставі повторного лїкарського сьвідоцтва удалось добити ся, що справник Пелїошевський позволив Адельсберґерови перебрати ся до Нариму на тимчасовий побут, але той тимчасовий побут затяг ся аж до падолиста, коли д-ра Адельсберґера увільнили з заслання.

Не маючи жадних зносин з домом, др. Адельсберґер на засланю дуже бідував, бо власних гроший не мав, а жити з державної пенсії (7 рублів 70 копійок) було неможливо; але проте він не горював, мав дуже добру вдачу і нїколи не журитись. Одно, що його денервувало, так се те, що він не вмів зварити обіду, а сибірські баби так нечисто лагодять страву, що їсти її було бридко і неможливо.

Отже в сій справі ми йому допомогли. У нас був невеличкий гурток, 3 до 4 людий, ми обідали разом, а за хазяйку у нас була одна дівчина, політично заслана, то ото ми запросили до нашого коша і д-ра Адельсберґера.

Жив др. Адельсберґер так скупенько, що мав змогу чи не раз на тиждень приносити наший молодій хазяйці і цукорки, до котрих вона була дуже охоча, але знаючи тяжкі грошеві обставини доктора, кождого разу відмовлялась, а він, шуткуючи, говорив:

Мусите приняти, пaню, бо се з Відня на моє замовлене для вас прислали!

За його веселу вдачу, за його товариський характер всї ми д-ра Адельсберґера дуже любили, але і він платив нам тим же. Позаяк він не вмів писати по російськи, то я був нїби його секретарем і писав йому всї його листи і скарги. Одного разу він питає:

— А чи не написалиб ви, пане Семенко, просьби до справника, щоб побільшив менї урядову пенсію? Засланцї, які мають середну і висшу освіту, одержують по 12 рублів 75 копійок на місяць, так чом же я буду брати тільки по 7 рублів 70 копійок? Я-ж скінчив університет, то маю на се право!

— Так то воно, так, доктор, — кажу я — алеж ви скінчили університет не в Росії...

— У Віднї...

— То-ж бо й є, а побільшену пенсію видають тільки тим, хто здобув середну або висшу освіту в Росії. Написати таку просьбу можна, се не трудно, але я вам наперед кажу, що з сего нїчого не вийде.

— Отже давайте напишем!

Я написав, а він підписав ся. В тій просьбі ми розказали, коли і де др. Адельсберґер скінчив університет, і що був совітником при намісництві на Буковині.

По двох тижнях від Пелїошевського прийшла відповідь, що як др. Адельсберґер докаже фактично, що він скінчив університет і був совітником, то пенсію йому буде побільшена.

Випадково др. Адельсберґер потрібні документи мав при собі. Післали.

Минає тиждень, другий, минає місяць. Ми вже гадали, що навіть і самі документи згинули, коли се кличуть д-ра Адельсберґера на поліцію і пристав Вальтер вертає йому його документи. Побільшити пенсію справник відмовив.

— Чом?

— Віденський університет не в Росії, а в Австрії і совітником доктор був не при російськім, а при австрійськім ґубернаторі!

Так ми не зрозуміли, чи то була насьмішка, чи Пелїошевський справдї був такий дурень, що не знав, що Відень є в Австрії.

Не російським підданим побільшеної пенсії не видають. Пелїошевський мусїв знати, що др. Адельсберґер австрійський підданий, але він на нашу просьбу відразу не відмовив, а зажадав наперед доказів і щойно тоді відмовив.

* * *

При кінці вересня я захорував і, діставши дозвіл від ґубернатора, поїхав у Томск до шпиталю. Дозвіл я мав лише на два тижні, але мене захопила в Томску звичайна осінна розкаль і я повертав в Нарим уже саньми, в половині падолиста. На третий день їзди менї довело ся заночувати в селї Кривошеїні.

Господиня хати, де я впросив ся на ніч, лагодячи самовар, говорила:

— Господи, скільки то тепер засланців везуть! Тих в Нарим, тих з Нариму. Сьогодня вранцї провезли чи не 20 людий на Нарим, тепер тебе везуть, а в сусїда ночує знов 8 людий, котрих везуть з Нариму в Томск.

Се мене зацікавило і я, розпитавшись, де хата сусїда, пішов подивити ся, кого везуть з Нариму.

В тісній хатинї, прямо на долівці вже спали: циганка Олена Коломпар з двома малими дітьми, і скінчивший термін заслання, політичний засланець Горбань з жінкою і двома дітьми. Під стінкою лагодив постіль на двох скринях... наш „ножиці" — др. Альфред Адельсберґер.

— Куди се ви, доктор?

— До дому, в Австрію! — радо відповідає.

— Як в Австрію? Як се стало ся?

— Казати правду, то я і сам не знаю. Раптом прийшов приказ, щоб увільнити мене з заслання і пустити до дому. Пристав казав, що нїби з наказу воєнних властий мене увільнили, а сам я не знаю... Я нікого не просив!

Я знав, що др. Адельсберґер не просив о увільнене з заслання, бо трудно було навіть надіяти ся, щоб австрійського підданого увільнили з заслання перед скінченем війни; до того-ж др. Адельсберґер був і резервовим офіцером.

Як би там не стало ся, але він був уже увільнений з заслання, їхав на волю, радїв, як мала дитина... Радїв з ним і я.

Тому, хто довший час перебував у тюрмах і на засланю, є дуже зрозуміле, що то значить воля... Але разом з тим і сум обгорнув мою душу... Одиниці увільняють, а сотки і тисячі конають по безмежних просторах північної Сибіри.

* * *

Ми щиро і дуже тепло попрощали ся з д-ром Адельсберґером уже тоді, коли стало свитати на дворі, і, нїде правди дїти, обидва трохи попустили сльози... Лягати спати вже нїколи було. Наші вартівники вже поснідали і звелїли запрягати конї.

Я спав у санях, їдучи в той сумний Нарим, і погані сни верзли ся...

З Томска др. Адельсберґер прислав наший товаришці-хазяйці аж три фунти гарних чоколядних цукорків, а по десяти днях я дістав від нього коротенький лист з Фінляндії, у якім повідомлив мене, що за кілька годин переїде границю Росії, так суворо його привитавшої.

А чи його просто увільнили з заслання, чи може виміняли за когонебудь, — того я вже не мав змоги дізнати ся.

ДИКІ НАСИЛЬСТВА РУМУНІВ.

По занятю болгарськими військами Добруджі болгарське правительство вислало туди комісію, котра мала розслїдити насильства румунських жовнірів, яких вони допускали ся на безборонім населеню підчас свого відвороту. Румуни обрабували всьо, а будинки зруйнували до тла. Лише малій частині населення вдало ся оминути румунських напастий, а більшість виратувала ся від румунських мордів лиш утечею. В місцевостях Бовізове, Кая Махле, Пара Махле, Ґольмо, Враново, Бабово, Бреньян, Рагово і Слїво Поле 80 осіб замордовано, а 24 смертельно побито. Румуни знущали ся над жінками, дітьми, мужами і старцями. Вони не звертали уваги навіть на національну приналежність. Однаково мордували Румунів, Болгарів і Турків. Найбільше насильства допустили ся Румуни в селї Бабово, де замордовано 53 осіб, з них 25 мущин, 14 женщин і 14 дітий. Мешканців заганяли до пивниць і через отвір стріляли до них. Підпалювали доми. В однім домі болгарські війска знайшли замордованих 21 осіб. Одну матір з її 6-ма дрібними дітьми порізали Румуни на дрібні части.

Дикість Румунів доходила до тої степени, що живих людий звязували шнурами разом, відтак обливали нафтою і підпалювали. Девять румунських жінок, 2 дорослі дівчини і двоє маленьких дітий побито смертельно за се, що їх мами спізнили ся з обідом для румунських жовнірів.

Лише скора офензива болгарських війск допомогла населеню вчасти спасти себе від румунських жовнірів. Полонені румунські жовніри оповідають, що всї злочини роблено на приказ висших військових властий. В часї відступу оголошувано, щоби населене відносило ся ворожо супроти болгарських війск, бо в противнім случаю по війнї виріжеть всїх мешканців тих земель, котрі тепер здобудуть Болгари.

В часї відступу румунські жовніри дістали приказ всїх убивати, всьо рабувати і нищити. Що такий приказ може бути правдивий, свідчать про се руїни кождого дому. Від населення відбирали гроші, забирали домашні і кухонні річи. Село запалювали зі всїх сторін. Деколи двічи підкладано огонь. Великим щастєм для села Бабова був прихід болгарських військ. Румунам не вдало ся всього знищити. З цілого числа (140) домів спалено лише 40, а решту вдало ся уратувати.

В склад комісії для розслїджування румунських насильств входив також один лікар, родом з Африки. Коли він побачив такі страшні надужитя, то не міг здержати ся від проклонів. Ціле положене в Добруджі він змалював словами: „Я є старий Африканець і я виклика кольоніяльну війну в німецькій полудневій Африці. Однак ані Готентоти ані Герери не поповнили таких насильств, як Румуни".

Читайте українські книжки і ґазети бо часте читанє веде до просьвіти, а просьвіта — се сила. — Пишіть по цінник книжок до друкарні „Свободи".

АМЕРИКАНСЬКІ ВІСТИ.

Кара для торговельників „живим товаром".

В Ню Йорку скінчив ся процес проти трох торговельників „живим товаром". Судія Росальський видав вирок, яким засуджені: Самуїл Кірш („Сем ді Педлер") на 10½ до 19½ літ криміналу і кромі того 5.000 долярів гривни; Йосько Ботвін засуджений на 5½ до 10½ літ криміналу і на 2.500 долярів гривни; Ґустав Куґельман засуджений на 2½ до 5 літ криміналу і на 1.000 долярів гривни. Коли котрий з них не зложить з гори назначеної грошевої кари, то буде мусів працювати при тяжких роботах один день за один доляр. Оборонець Кірша заявив, що в імени обжалуваного вироку не приймає і справу буде старати ся висьвітлити при помочи часописий. Судія Росальський сказав однак, що всякі рекурси на нїщо не придадуть ся, бо є сьвідки, котрі стверджують, що Кірш провадив свій поганий інтерес протягом 25 літ. І Йосько Ботвін також відізвав ся до судії Росальського із заявою, що вирок несправедливий, на що судія відповів йому словами: „Для тебе вирок є несправедливий, але зглядом суспільного добра він є цілком оправданий і добрий".

Знижують платню.

„Дженерал Сіґнал Компани" в Рочестер, Н. Й., повідомила своїх робітників, що з днем 1. січня 1917 року знижує платню робітникам о 50%. З тої причини вже многі робітники покинули роботу. Дотична фабрика виробляє амуницію для союзних держав.

„Чорна рука" жадає від Каруза 10.000 долярів.

Звісний сьвітовий артист-співак, Енріко Карузо, котрий тепер перебуває в Ню Йорку, одержав від „чорної руки" лист, в якім є острий наказ, щоби він всів на автомобіль і їхав до Джемейки, Л. Ай. По дорозі Карузо стріне чоловіка в зеленім капелюсі, котрому має дати 10.000 долярів. Виротивним разі заплатить житєм. Перестрашений Карузо не виходить з готелю, боячи ся смерти. Його стережуть три детективи. Подібний лист дістав Карузо в 1910 році з жаданєм виплаченя 15.000 долярів.

Зносять кінні трамваї.

Компанія „Ню Йорк Рейл Вей" повідомила міську комісію публичної услуги, що з днем 1. цьвітня 1917. р. всі кінні трамваї в Ню Йорку заперестануть курсувати.

Поспішив ся.

Геролд Вілард зі стейту Коннектікут сказав, що коли Гюз буде вибраний президентом, то він для звеличеня тої побіди спалить свою хату. Пізно у вівторок в ночи, коли почали приходити телеґрами про вислїд голосованя і коли здавало ся, що Гюз буде вибраний, Вілард додержав слова і підпалив свою домівку. З цілої загороди на фармі лишив ся лише попіл. На другий день показало ся, що не Гюз, але Вілсон буде правдоподібно вибраний президентом. Тепер Вілард чіхає ся в потилицю...

Чоловік мав пять жінок.

Коли Дж. Шредер з Ню Йорку ставив ся перед судовими властями, щоби оправдати ся із закидів, які зробив йому суд, побачив перед собою пять женщин, з котрих кожда називала його своїм правним мужем. Першою „правною" жінкою Шредера була одна акторка з „Метрополитан Опера Гавз". В 1914 році вони запізнали ся обоє в Лівернулю (Анґлія). Шредер оповідав їй про свої богацтва, про мисливський замок в горах Адірондакс, про банк і про фільмове підприємство в Лондонї. Небавом він запропонував їй подруже і вони побрали ся в нюйорськім суді. Незадовго по шлюбі Шредер відїхав до Лондону, щоби „полагодити інтереси свого банку". Саме тоді вибухла війна і Шредер пустив телєґраму, що з причини війни анґлійське правительство замкнуло його банк. Також війна знищила його фільмове підприємство. Його жінка опинила ся тут в прикрім положеню. Вкінци пійшла до анґлійського консуля і сей відіслав її на свій кошт до Лондону. Коли вона прибула вже до Лондону, довідала ся, що вона є вже пятою жінкою Шредера. Тепер Шредер повернув до Ню Йорку. Кожда жінка оскаржує Шредера о обманство, шахрайство і т. н. Судія відложив розправу на другий тиждень.

КАНАДІЙСЬКІ ВІСТИ.

Новий ґенерал-ґубернатор Канади.

На місце уступивного ґенерал-ґубернатора Канади, князя Конота, заіменований князь Девоншір. Старий ґенерал-ґубернатор відїхав до Анґлії, а новий прибув вже до Канади.

12.000 Канадійців повернуло вже із фронту.

Около 12.000 канадійських жовнірів повернуло вже із фронту до Канади. З того числа 4.000 жовнірів вже звільнено яко неспосібних до дальшої військової служби. Чотири тисячі жовнірів находить ся ще в канадійських шпиталях і очікують на увільнене від військових обовязків. Прочі 4.000 жовнірів по виздоровленю повернуть знова на боєвий фронт. Дотепер Канада зрекрутувала 375.000 жовнірів, з котрих часть вже є у Франції, часть в дорозі до Анґлії, а решта ще в Канаді. Доси канадійські страти в жовнірах виносять 60.000.

Наплив рекрутів в Канаді значно зменьшив ся.

Протягом двох минувших тижнів (від 22. жовтня до 5. падолиста б. р.) вступило до війська в Канаді лише 2.830 рекрутів. За два тижні в січни б. р. було вступило 29.212.

Голярі підносять ціни.

Члени товариства голярів у Вінніпеґу рішили піднести ціни за свою роботу. Відтепер установлено такі ціни: за стрижене 25 центів, а за голене 15 центів.

Шість місяців арешту за капелюх.

В суді у Вінніпеґу засудили на 6 місяців арешту дівчину Анну Остафійчук за се, що вона хотіла мати новий капелюх, але без нїякої за нього заплати. Прийшла до склепу і пробувала один капелюх за другим, аж доки не вибрала собі до вподоби. Вибравши, вложила його на голову, свій старий капелюх оставила і так хотіла вийти зі склепу. Але її спинили у дверях, відпровадили до суду, де вона й дістала 6 місяців арешту.

Що значить заручити ся і не додержати слова.

Н. МекЛаклін, в Тофілд, Канада обіцяв одній вдові оженити ся з нею і навіть купив їй перстень. Згодом забув цілком про неї і оженив ся з иншою. Вдова заскаржила його перед суд, де невірний жених за недодержане слова мусів заплатити вдові 1.800 долярів і зворот судових коштів.

НОВИНКИ.

Жидівська самоуправа в Польщі.

Ґенеральний ґубернатор Польщі, ґенерал фон Безелер, видав едикт, силою котрого в Польщі уводить ся самостійність жидівських релігійних вірувань і жидівську самоуправу в громадах.

Пісні дні в Англії.

В середу рано (15. с. м.) майже всі часописи рознесли по Лондонї сенсаційну вістку, а іменно, що Вальтер Рунсімен, президент торговельної комісії, має обговорити в парляменті такі справи, як: печене хліба, солодощі і заведене інституції, яка має наглядати, щоби населене придержувало ся постанов щодо пісних днів. Рунсіменови ходить головно о те, щоби в ресторанах не було вільно продавати мяса. Хто хоче їсти мясо, нехай купить собі сам і нехай зготовить собі його в дома.

Англійці заарештували англійську письменницю.

Телеґрама з Гаґи доносить, що анґлійські власти заарештували анґлійську письменницю Емілію Габгавз за се, що вона написала у своїй брошурі про відносини в Бельгії. Між иншим вона писала, що спустошене в Бельгії є меньше ніж спустошене в полудневій Африці підчас бурської війни. Вона заявила також, що підчас своєї подорожі по Бельгії вона зауважала приязні відносини німецьких жовнірів зглядом бельгійського населення.

Полк хінських робітників помагає Англійцям у Франції.

„Лондон Ґазет" доносить, що в Анґлії зорґанізовано полк хінських робітників, які мають відійти на боєвий фронт у Франції, аби там доповнити недостачі в анґлійській армії.

Берлін опустів.

Статистичне бюро в Німеччині виказує, що наслїдком війни в Берлїні на кождих 1.000 домів 66 є незамешкані. Найбільше число порожних домів є в північних і полудневих дільницях міста, де мешкає біднійше населене. Загальне число порожних домів в Берлїні виносить тепер 39.863.

Урожай в Німеччині.

Сьогорічний урожай збіжа в Німеччині виказує ся в таких цифрах: пшеници зібрано 4.250.000 тон (так, як перед війною), жита — 10.300.000 (один мілїон тон меньше ніж перед війною), вівса — 12.000.000 тон (перед війною 8.500.000 тон), ячменю — 3.000.000 тон (перед війною 3.500.000 тон), барабель — 40.000.000 тон (перед війною 45.500.000 тон).

40.000 Бельгійців до Німеччини.

З Гаґи доносять, що німецькі військові власти вислали доси 30 до 40 тисяч бельгійських робітників у глибини Німеччини. Дальші транспорти відбувають ся правильно по 2.000 осіб денно. Сама Антверпія дала 27.000 робітників. Населене Бельгії є з того приводу у великій розпуці.

Паперова кріза в Росії.

Посадник Москви вислав міністрови торговлі і промислу телеґраму про се, що в Москві дасть ся відчувати велика недостача ґазетного паперу. Ціни на папір є страшні. В теперішний час ціна ґазетного паперу виносить чотири рази більше ніж се було в часах мира, а два рази більше ніж в 1915 році.

ПОСМЕРТНІ ВІСТИ.

Шманда Теолов, член від. 45. Вступив до У. Н. Союза 4. цьвітня 1916 р. Походив з села Ражнів, повіт Броди, Галичина. Помер на гальопуючі сухоти дня 20. жовтня 1916 р.

Бойко Дмитро, член від. 59. Вступив до У. Н. Союза 31. мая 1916 р. Походив з села Неґівці, повіт Калуш, Галичина. Помер на серцеву недугу дня 12. жовтня 1916 р.

Місяк Пелягія, членкиця від. 209. Вступила до У. Н. Союза 17. грудня 1913 р. Походила з села Теребче, повіт Сянок, Галичина. Померла на затроєне крови дня 18. жовтня 1916 р.

Дубас Дмитро, член від. 221. Вступив до У. Н. Союза 30. цьвітня 1915 р. Походив з села Гологори, повіт Золочів, Галичина. Помер на сухоти дня 6. жовтня 1916.

Липка Тимко, член від. 300. Вступив до У. Н. Союза 30. цьвітня 1913 р. Походив з села Воля Матишова, повіт Лісько, Галичина. Помер на зломане крижий дня 1. жовтня 1916 р.

В. І. П.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ.

За оголошеня поміщені в сій рубриці платить ся по 1½ цента за кожде слово за одноразово поміщене, а за дальші поміщеня по 1 цнт. за слово за кождочасне поміщене. — Оголошень женитьби не приймаєсь.

В сій рубриці поміщуйте слідуючі оголошеня: Коли хочете віднайти своїх свояків, кранів або товаришів. — Коли шукаєте занятя. — Коли бажаєте, щоб хтось доніс Вам, де іде добре робота. — Коли потребуєте аґентів до поширеня Вашого бизнесу. — Коли потребуєте робітників до праці в бучерні, ґросерні, готели або на фарму. — Коли шукаєте спільників до бизнесу. — Коли шукаєте дяко-учителів і учителів музики. — Коли маєте хату або фарму на продаж. — Коли маєте хату або фарму до винайму. — Коли маєте на продаж якісь річи. — Коли пошукуєте людий на мешкане з харчом. — Коли продаєте свій бизнес або хочете купити чи обмінитись з ким. — Коли хочете подати свою адресу або бизнес до публичного відома.

АНТІН ЧЕХОВ.

НА ЗАСЛАНЮ.

Старий Семен, призвищем Толковий, і молодий Татарин, котрого імени ніхто не знав, сиділи на березі коло огню, инші три перевізники були в хаті. Семен, шістьдесятилітний дід, худий і беззубий, але широкий в плечах і з виду ще здоровий, був пяний; він давно би вже пійшов спати, але в кишени він мав ще півлітри, і бояв ся, щоб в хаті хлопці не попросили у нього горівки. Татарин був хорий, нудив сьвітом і, загортаючись у свої лахи, розповідав, як то добре в симбірській губернії і яку гарну й розумну жінку він лишив дома. Йому було двайцять пять літ, не більше, а тепер при блеску огню, він блідий з сумним, хоробливим лицем виглядав на хлопчика.

— Воно, розумієть ся, тут не рай, — говорив Толковий. — Сам бачиш: вода, голі береги, кругом глина й більш нічого... Давно вже по Великодни, а на ріці лід іде і нині рано був сніг.

— Зле! зле! — сказав Татарин і оглянув ся з перестрахом.

На десять кроків від них плила темна, зимна ріка; вона муркотіла, хлюпала об розритий глинястий беріг і скоро неслась кудись в далеке море. Коло самого берега чорніла велика баржа, яку перевізники називають „карбасом". Далеко на тім березі, поблискуючи й погасаючи, повзали наче гадюки огні: то палили торішню траву. А за гадюками знов пітьми. Чути, як невеличкі криги штовхають баржу. Вохко, зимно...

Татарин глянув на небо. Зьвізд таксамо богато, як і дома у нього, така сама чорнота довкола, але чогось бракує. Дома, в симбірській губернії зовсім не такі зьвізди й не таке небо.

— Зле! зле! — повторив він.

— Привикнеш! — сказав Толковий і засьміяв ся. — Тепер ти ще молодий, дурний, молоко на губах не обсохло, і здаєть ся тобі з дурноти, що нема чоловіка нещасливійшого від тебе, а прийде пора, сам скажеш: дай Боже кождому таке житє. Поглянь ти на мене. За тиждень пійде вода і тут поставимо ми пором, всі ви пійдете гуляти по Сибіри, а я лишусь і почну ходити від берега до берега. Вже двайцять два роки так ходжу. День і ніч. Щупак і лосось під водою, а я над водою. І Богу дякувати. Нічого мені не потрібно. Дай Боже кождому таке житє.

Татарин підложив хворосту до огню, ляг близше й сказав:

— Мій батько хорий чоловік. Коли він умре, мати й жінка сюди прийдуть. Обіцяли.

— А пощо тобі мати й жінка? — спитав Толковий. Дурниця, брате, тай тільки. Се тебе чорт спокушає, лихо на його душу. Не слухай його, проклятого. Не давай йому волі. Він тобі про бабу, а ти йому на злість: не хочу! Він тобі про волю, а ти упри ся і — не хочу! Нічого не потрібно! Нема ані батька, ані матери, ані волі, ані хати ані нічого. Нічого не потрібно, лихо на їх душу!

Толковий потягнув з фляшки й говорив далі:

— Я, братику, не простий хлоп, не з хамського стану, а дяківський син, і коли на волі жив в Курску, ходив в сурдуті, а тепер довів себе до тої точки, що можу голий на земли спати й траву жерти. І дай Боже кождому такого житя. Нічого мені не потрібно і нічого не бою ся, і так себе розумію, що нема чоловіка богатшого й свобіднійшого від мене. Як прислали мене сюди з Росії, я зараз від першого дня упер ся: нічого не хочу! Чорт мені про жінку, і про рідню, і про волю, а я йому: нічого мені не потрібно! Поставив на своїм і ось, як бачиш, добре жию, не нарікаю. Але як хто чортови сфольгує і хоч раз послухає його, той пропав, нема йому ратунку: застрягне в болоті по саму макінку й не вилізе. Не то, що ви дурні мужики, але й благородні й образовані пропадають. Пятнайцять літ тому прислали сюди з Росії одного пана. Щось там з братьми не поділив і в завіщаню щось пофальшував. Говорили, що з князів чи з баронів, а може просто з урядників — хто його знає! Ну, приїхав сюди пан і що найперше купив собі зараз в Мухортинськім дім і землю. „Хочу, каже, своєю працею жити, в поті лиця, тому, що, каже, я тепер не пан, а засланець". Щож, кажу, Боже помагай, діло добре. Був він тоді ще молодий, запобігливий, трудящий: сам і косив, бувало і рибу ловив, і верхом на шістьдесять верств їздив. Тільки ось біда: від першого року почав їздити до Гиріна, на почту. Бувало, стоїть у мене на поромі й зітхає: „Ох, Семене, якось довго не присилають мені з дому грощий. Непотрібно, кажу, Василю Сергієвичу, грощий. По що їх? Покиньте ви старе, забудьте наче його зовсім не було, наче тільки снило ся, а зачинайте на ново жити. Не слухайте, кажу, чорта, він до доброго не доведе, в стричок затягне. Тепер ви бажаєте грощий, кажу, а за якийсь час чогось иншого захочете, а опісля іще, іще. Коли, кажу, бажаєте собі щастя, то поперед усього — нічого не бажайте. Так... Вже коли, кажу, доля нас гірко скривдила, то нема що ласки у неї просити й кланятись їй низенько, а треба незважати на неї і сьміятись з неї. А то вона сама насьмієть ся. Так і кажу йому... За два роки перевожу я його на той бік, а він затираю руки й сьмієть ся.

„Іду, каже, до Гиріна жінку стрічати. Пожалувала мене, каже, приїхала. Добра вона така". І сам він з радости аж задихав ся. І ось за два дни їде з жінкою. Дама молода, гарна, в капелюсі, на руках дитина — дівчинка. І ріжних пакунків богато. А мій Василь Сергієвич крутить ся коло неї, не може ані надивитись ані нахвалитись. „Так, брате Семене, і в Сибіри люди жиють!" Ну, думаю, добре, не натішиш ся ти. І з того часу, диви, що тижня, почав до Гиріна довідуватись, чи не прийшли з Росії гроші. Грощий треба було безліч. „Вона, каже, задля мене тут в Сибіри свою красу й молодість тратить, мою гірку долю зі мною ділить, і тому я повинен їй у всім годити..." Аби пані було приємнійше, познайомив ся він з урядниками і з всяким дрантєм. А всю тоту компанію, звісно, годувати й поїти треба, тай ще аби фортепян був і песик кудлатенький на софі, — здох би він... Збитки й розкіш, одним словом: пані недовго з ним прожила. Куди їй? Глина, вода, морози, ні ярини ні садовини, кругом необразовані та пяні, ніякого поведеня, а вона пані пещена, столична... Звісно, занудилась. Та й чоловік, як там не говори, вже не пан, а засланець — не та честь. За три роки, памятаю, в ночи під само Успеніє, кричить з тото берега. Пійшов я туди на поромі, дивлюсь — пані, зовсім загорнена, а з нею молодий пан, урядник. Тройка... Перевіз я їх сюди, сіли — і поминай, як звали". Тільки їх і бачили. А над раном Василь Сергієвич жене парою коний. „Не переїзджала туди, Семене, моя жінка з паном в окулярах?" Переїзджала, кажу, — шукай вітра в поли! Пігнав він на здогін, пять діб гнав. Коли опісля я перевозив його на ту сторону, він кинув ся на пором і нуж товкти головою об дошки й вити. Так то так, кажу: Сьміюсь і пригадую йому: „І в Сибіри люди жиють!" А він ще дужше побиваєть ся... Опісля знов захотілось йому волі. Жінка до Росії подалась, і його туди потягнуло, щоб її побачити і від любовника визволити. І почав він, братику мій, мало не що дня гонити на почту, то до міста до начальства. Тягом просьби писав і подавав, щоб його помилували й назад до дому завернули, і говорив він, що на самі телеграми пійшло двіста рублів. Землю продав, дім у жидів заставив. Сам він посивів, згорбив ся, пожовк на лици, наче сухітник. Тут говорить з чоловіком і все кахи-кахи... і сльози в очах. Протягав ся він оттак з просьбами вісім літ, а тепер знов ожив і веселий став: новий збиток видумав собі. Бачиш, дочка виросла. Дивить ся він на неї не може надивитись. А вона, по правді, нічого: гарненька, чорноброва й жвавої вдачі. Що неділі він їздить з нею до Гиріна, до церкви. Станутъ на поромі обоє рядочком, вона сьміється, а він очий з неї не зводить. „Так, каже, Семене, і в Сибіри люди жиють. І в Сибіри буває щастє. Поглянь но, каже, яку доньку я маю! Такої другої хиба й на тисячку верств не найдеш". Донька, кажу, гарна, се, дійсно, правда... А сам собі думаю: „Стрівай лише... Дівка молода, кров грає, жити хочеть ся, а яке тут житє?" І почала вона, брате, нудитись... Сохла — сохла, зівяла, заслабла і тепер рушитись не може. Сухоти. Ось і маєш сибірське щастє, лихо на його душу, ось і маєш: і в Сибіри люди жиють... Почав він тягом їздити по докторах та возити їх до себе. Як зачує, що на двіста або на на триста верств є доктор або знахор, то і їде за ним. Страх, скільки грощий на докторів пійшло, а вже, я думаю, ліпше пропити тоті гроші... Однако умре. Умре вона певнісінько, а тоді він цілком пропав. З туги повісить ся, або до Росії втіче — звісно. Втіче, а його зловлять, опісля суд, каторга, різок попробують...

— Добре, добре, — промуркотів Татарин, здрігаючись від дрощів.

— Що добре? — спитав Толковий.

— Жінка, донька... Нехай каторга і нехай нудьга, за те він бачив і жінку, і доньку... Ти кажеш, що нічого не потрібно. Але ніщо — зле! Жінка прожила з ним три роки — се йому Бог подарував. Ніщо — зле, а три роки — добре. Як не розумій? Дріжучи і з напруженем вишукуючи російські слова, яких він не богато знав і загикуючись, Татарин почав говорити про те, що не дай Боже захорувати на чужині і вмерти, і бути закопаним в зимну, ржаву землю, що якби жінка приїхала до нього хоч на один день а навіть на одну годину, то за таке щастє він згодив би ся приймити які хоч муки. і дякував би Богу. Ліпше один день щастя, ніж нічого.

І він знов розповів, яку гарну й розумну жінку він лишив дома, опісля взявши ся обома руками за голову, він заплакав і почав запевняти Семена, що він нічого не завинив і терпить безневинно. Його два брати й вуйко забрали у хлопа коні і збили старого трохи не на смерть, а громада осудила не по совісти і видала ухвалу, аби всі три брати пійшли в Сибір, а вуйко, чоловік богатий, лишив ся дома.

— Приви-икнеш! — сказав Семен.

Татарин замовк і вліпив заплакані очи в огонь: на його лици був вираз здивованя й перестраху, наче він все ще не розумів, чому він тут в пітьмах і в вохкости, коло чужих людий, а не в симбірській губернії. Толковий ляг коло огню, усьміхнув ся до чогось і заспівав півголосом пісню.

— Яка їй радість з батьком? — промовив він трошки згодом. Він її любить, тішить ся нею, се правда: але, брате, йому не клади також пальця в губу: старий строгий, твердий. А молодим дівкам не строгости потрібно... Їм треба ласк тай хіхів тай сьміхів, перфумів, помади. Так... так то так! — зітхнув Семен і тяжко підніс ся. — Вся горівка вийшла, отже час спати. Що? Пійду, брате...

Лишившись сам, Татарин докинув хворосту, ляг і дивлячись на огонь, почав думати про рідне село і про свою жінку; хоч би на місяць жінка приїхала, хоч на день, а там, як схоче нехай назад їде! Ліпше місяць або хоч би день ніж нічого. Але, як що жінка додержить обіцянки і приїде, то чим її годувати? Де вона тут жити буде?

— Коли нема що їсти, то як жити? — спитав на голос Татарин.

За те, що він тепер день і ніч робив веслом, йому платили тільки десять копійок на добу. Правда, подорожні давали на чай і на горівку, але хлопці ділили цілий дохід межи собою, а Татаринови нічого не давали і тільки сьміялись з нього. А з біди голод і холод і страшно... Тепер ось, коли все тіло болить і дрижить, пійти би до хати й лягти спати, але там нема чим накритись і зимнійше ніж на березі; тут також нема чим накритись, але всеж можна бодай огонь розвести...

За тиждень, коли вода цілком спаде і поставлять тут пором, то всі перевізники крім Семена будуть вже непотрібні і Татарин почне ходити від села до села й просити милостині й роботи. Жінці тільки сімнайцять літ; вона гарна, пещена, несьмілива, — хибаж і вона буде ходити по селах з відслоненим лицем і просити милостині? Ні, про се й подумати страшно...

Вже свитало; визначалась виразно баржа, корчі лозини на воді і дрібні хвилі, а оглянутись поза себе — там глиняста круча, в долині хатина, покрита бурою соломою, а висше тулять ся сільські хати. На селі піяли вже когути.

Руда глиняста круча, баржа, ріка, чужі, лихі люди, голод, холод, хороби — можливо, що в дійсности всего того й нема. Імовірно все те тільки снить ся, — думав Татарин. Він знав, що спить і чув своє хропінє... Він розумієть ся, дома, в симбірській губернії, і треба йому тільки закликати жінку по імени, щоб вона обізвалась; а в сусідній кімнаті мати... Одначе, які страшні сни бувають! Пощо вони? Татарин усьміхнув ся й вітворив очи: Що се за ріка? Волга?

Йшов сніг.

— Дава-ай! — кричав хтось на тім боці: — Кар-ба-а-с*)! Татарин прокинув ся й пійшов будити товаришів, щоб плисти на той бік. На берегу показались перевізники, задягаючись по дорозі в драні кожухи і лаючись з просоня хрипливими голосами та здрігаючись з зимна. Після сну ріка, від котрої віяло острим холодом, очевидно видалась їм гидкою й страшною. Не кваплячись повскакували вони в карбас... Татарин і трех перевізників взяли ся до довгих весел з широкими лопатами, що в пітьмах виглядали як ракові кліщі, Семен наляг животом на довгу керму. А на тім боці все ще кричали, мабуть думаючи, що перевізники сплять, або пійшли на село до коршми.

— Гаразд, встигнеш! — промовив Толковий тоном чоловіка, що переконаний, що на сім сьвіті нема потреби спішитись — однаково, мовляв, нічого доброго не вийде.

Тяжка незграбна баржа відділилась від берега й поплила поміж корчі лозини, і тільки по тім, що лози відступались поволи назад, можна було запримітити, що вона не стояла на однім місци, а рухалась. Перевізники махали враз веслами; Толковий лежав животом на кермі, і описуючи в повітрю дугу, літав з одного краю на другий. В пітьмах здавало ся, наче люди сиділи на якімсь передпотопнім зьвірі з довгими лапами й відпливали на нім в зимний понурий край, який бувало снить ся підчас змори.

Минули лози, виплили на простір. На тім боці вже почули стук і рівномірне хлюпане весел і кричали: „Скорше! скорше!" Минуло ще з десять мінут і баржа тяжко ударила об пристань.

— І все сипле й сипле! — муркотів Семен, обтираючи з лиця сніг. І відки воно береть ся, Бог його знає!

На тім боці чекав сухорлявий, невеличкого росту старий чоловік, в короткім лисячім футрі і в білій баранковій шапці. Він стояв здалека від коний і не рухав ся; його лице було понуре й задумане, наче він хотів щось пригадати собі і сердив ся на свою непослушну память. Коли Семен підійшов до нього і усьміхаючись, зняв шапку, то він сказав:

— Спішу до Анастасієвки. Доньці знов гірше, а до Анастасієвки, кажуть, дали нового доктора.

Втягнули бричку на баржу й поплили назад. Чоловік, котрого Семен назвав Василем Сергієвичем, цілий час, як плили, стояв нерухомо, сильно затиснувши свої грубі губи й дивлячись в одно місце; коли візник просив у нього позволеня закурити в його присутности, він нічого не відповів, наче не чув. А Семен, лежачи животом на кермі, дивив ся з усьміхом на нього й говорив:

— І в Сибіри люди жиють. Жию-уть!

На лици Толкового був вираз тріюмфу, наче він щось доказав і тішив ся, що вийшло якраз так, як він предвидів. Нещасливий, безрадний вигляд чоловіка в лисячім футерку справляв йому, очевидно, велику приємність.

— Болото, зле їздити тепер, Василю Сергієвичу, — сказав він, коли на березі запрягали коний. — Почекатиб вам ще зі дві неділи, аж трохи підосхне. Або й цілком не їздилиб... Якби що доброго з тої їзди вийшло, а то самі ласкаві знати, що люди вік віки їздять, і в день і в ночи, і все нічого доброго не виходить. Справді так!

Василь Сергієвич дав мовчки на горівку, сів на візок і поїхав далі.

— Ось по доктора пігнав! — сказав Семен, здрігаючись від зимна. — Так, шукай доброго доктора, шукай вітра в поли, хапай чорта за хвіст, лихо на твою душу! Ось які диваки! Господи, прости мені грішному!

Татарин підійшов до Толкового й дивлячись на нього з ненавистю й з обридженем, здрігаючись і мішаючи до своєї ломаної бесіди татарські слова, промовив:

— Він добре... добре, а ти — зле! Ти зле! Пан добра душа, прегарна, а ти зьвір, ти зле! Пан живий, а ти здохлий... Бог сотворив чоловіка, аби був живий, щоб була й радість і смуток аби був і горе щоб було, а ти хочеш нічого, значить, ти не живий, а камінь, глина! Каміню потрібно нічо, і тобі нічо... Ти камінь — і Бог тебе не любить, а пана любить!

Всі засьміялись; Татарин скривив ся з обридженем, махнув рукою і, загортаючись в свої лахи, пійшов до огню. Перевізники й Семен пійшли до хати.

— Зимно! — захрипів один перевізник, ростягаючись на соломі, котрою була покрита вохка, глиняста долівка.

— Аякже, не тепло! — згодив ся другий. — Каторжне житє!...

Всі лягли. Від вітру відчиняли ся двері й до хати завівало снігом. Встати й зачинити двері нікому не хотілось: всі померзли й лінувались.

— А мені добре! — промовив Семен, засипляючи. — Дай Боже кождому такого житя.

— Ти, звісно, семикаторжний. Тебе й чорти не беруть.

З надвору доходили звуки подібні до собачого витя.

— Хто се? Хто се там?

— Се Татарин плаче.

— Он що... Дивак!

— Приви-икне! — сказав Семен і зараз таки заснув.

Незадовго поснули й инші. А двері так і лишились незачинені.

*) Великий човен.

Ант. П. Чехов.

ДАМИ.

Федір Петрович, директор народних шкіл Н-ської губернії, що вважає себе чоловіком справедливим і великодушним, приймав раз у себе в канцелярії учителя Временського.

— Ні, пане Временський, — говорив він: — відставка невідклична. З таким голосом, як у вас, годі продовжати учительську службу. Та як він у вас пропав?

— Я холодного пива, зіпрівши, напив ся... — прошептав учитель.

— Який жаль! Служив чоловік чотирнайцять літ, і нараз така напасть! Лихо знає, задля такої дрібниці доводить ся ломити свою карієру. Що-ж ви тепер думаєте робити?

Учитель нічого не відповів.

— Маєте семю? — спитав директор.

— Жінку і двоє дітий, ваше превосходительство... — прошептав учитель.

Настало мовчанє. Директор встав зпоза стола і, хвилюючись, перейшов з угла в угол.

— Не придумаю, що мені з вами робити! — сказав він. — Учителем ви не можете бути, до пенсії ви ще не дотягнули... а відпустити вас на цілу долю, на всі чотири сторони, ніяково. Ви для нас свій чоловік, переслужили чотирнайцять літ, а через те нашим обовязком, вам помочи... Але як помочи? Що я для вас можу зробити? Війдіть ви в моє положенє: що я можу для вас зробити?

Настало мовчанє; директор ходив і все думав, а Временський, прибитий своїм горем, сидів на краю крісла і також думав. Нараз директор засіяв і навіть пальцями тріснув.

— Дивую ся, як то я раньше не пригадав собі! — заговорив він скоро. Послухайте, ось що я вам можу предложити. В найблизшім тижни писар у нас в захисті відходить у відставку. Коли хочете, ідіть на його місце! Ось вам!

Временський, що не очікував такої ласки, також засіяв.

— І знаменито, — сказав директор. Таки нині напишіть просьбу...

Відпустивши Временського, Федір Петрович відчув полекшу, а навіть вдоволенє: перед ним вже не стояла зігнена стать шепчучого педагога, і милою для него була сьвідомість, що коли предложив Временському вільне місце, то поступив справедливо і по совісти, як добрий і вповні порядний чоловік. Але сей гарний настрій тривав не довго. Коли він вернув домів і сів обідати, його жінка, Настася Іванівна, нараз пригадала собі:

— Ах, так, мало що не забула! Вчера приїздила до мене Ніна Сергієвна і просила за одним молодим чоловіком. Говорять, що у нас в захисті відкриваєсь вільне місце...

— Так, але се місце вже другому обіцяне, — сказав директор і нахмарив ся. — І ти знаєш моє правило, що я ніколи не даю місць по протекції.

— Я знаю, але для Ніни Сергієвної, гадаю, можна зробити виїмок. Вона нас як рідню любить, а ми для неї доси нічого доброго не зробили. І не думай, Федю, відказувати. Своїми примхами ти і її обидиш, і мене.

— А кого вона поручає?

— Ползухіна.

— Якого Ползухіна? Се того, що на новий рік в касині Чацького грав? Сего джентельмена? За ніщо в сьвіті!

Директор перестав їсти.

— За ніщо в сьвіті! — повторив він. — Борони мене Боже!

— Та чому?

— Зрозумій, матінко, що коли вже молодий чоловік не йде прямою дорогою, але через жінок, то, напевно, він дрань! Чому він сам до мене не йде?

Після обіду директор ляг у себе в кабінеті на софі і почав читати одержані газети і письма.

„Любий Федоре Петровичу! — писала йому жінка голови міста. — Ви якось говорили, що з мене знавець серця і людий. Тепер маєте нагоду, провірити се на ділі. До вас прийде на днях просити о місце писаря в нашім захисті Н. Н. Ползухін, котрого я знаю яко прегарного молодого чоловіка. Молодець дуже симпатичний. Коли ним заінтересуєте ся, ви пересьвідчите ся... і т. п.

— За ніщо в сьвіті! — промовив директор — борони мене Господи!

Після сего не було дня, щоби директор не одержував листів, в яких поручано Ползухіна. Одного прегарного ранку явив ся і сам Ползухін, молодий чоловік, товстий, з голеним, жокейським лицем, в новій, чорній одежі...

— В службових справах я приймаю не тут, а в канцелярії — сказав сухо директор, вислухавши його просьби.

— Вибачте, ваше превосходительство, але наші спільні знакомі порадили мені звернути ся саме сюди.

— Гм!... — пробормотів директор, глядячи з ненавистю на його остроносі черевики. — О скільки я знаю, — сказав він: — у вашого батька є майно і ви не бідуєте; яка-ж вам потреба просити ся на се місце? Працінь платня грошева!

— Я не задля платні, а так... І все таки державна служба...

— Так... Мені здаєть ся, що по місяци вам надоїсть та служба і ви її кинете, а рівночасно є кандидати, для яких се місце — карієра на ціле житє. Є бідолахи, для яких...

— Не надоїсть, ваше превосходительство! — перебив Ползухін. — Слово чести, я буду старати ся!

— Директора вивело з рівноваги.

— Послухайте, — спитав він, згідно підсьміхуючи ся: — чому ви від разу не звернули ся до мене, а вважали потрібним наперед непокоїти дам?

— Я не знав, що се для вас буде немило, — відповів Ползухін і змішав ся. — Однак, ваше превосходительство, коли ви не придаєте значіня поручаючим письмам, то я можу вам предложити поручене...

Він виняв з кишені папір і подав його директорови. Під порученем, написаним канцелярійним складом і почерком, був підпис губернатора. По всім було видно, що губернатор підписав, не читаючи, щоби лише спекати ся якоїнебудь навязливої дами.

— Нічого робити, піддаю ся... слухаю... — сказав директор, прочитавши поручене і зітхнув. — Вносіть завтра просьбу... Нічого робити...

І коли Ползухін відійшов, директор цілий віддав ся почуваню обмерзіня.

— Дрань! — шепотів він, ходячи з угла в угол. Таки добив ся свого, негідний, нікчемний підлюга! Гадина! Креатура!

Директор голосно плюнув у двері, за якими сховав ся Ползухін, і нараз змішав ся тому, бо в тімсамім часі входила до него в кабінет пані, жінка управителя камеральної палати...

— Я на хвилинку, на хвилинку... — почала пані. — Сідайте, куме, і слухайте мене уважно. Ну, говорять, що у вас є вільне місце... Завтра, або нині буде у вас один молодий чоловік, Ползухін...

Дама щебетала, а директор глядів на неї мутними і запоморочеными очима, як чоловік, що збираєсь ся омліти. Він глядів і усьміхав ся з приличности.

А на другий день директор приймав у себе в канцелярії Временського і довго не рішав ся сказати йому правду. Він мняв ся, мішав ся і не знав, з чого почати, що сказати. Йому хотіло ся, виправдати ся перед учителем, оповісти йому всю дійсну правду, однак язик запутав ся, як у пяного, уши горіли і нараз стало обидно і досадно, що доводить ся грати таку погану ролю — у своїй канцелярії, перед своїм підвиненим. Він нагло вдарив у стіл, підскочив і закричав сердито:

— Нема в мене для вас місця! Нема і нема! Лишіть мене в спокою! Не мучте мене! Відвяжіть ся від мене вкінци, будьте ласкаві!

І вийшов з канцелярії.

ЧИТАЙТЕ „СВОБОДУ" І ПРИЄДНУЙТЕ ЇЙ НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ!